

VRTEC

Čist s podobami za slovensko mladino (s prilogo „Angelček“)

ŠTEV. 11-12

Ljubljana, 1925

LETO 55

Leopold Turšič :

Lilijam.

eli pesek po stezicah,
po gredicah moje lilije,
slavčki drobni v gosti meji
jim pojo vigilije.*

Čuva moj jih angel varih
v noči, kadar spavajo,
vzbujajo jih solčni žarki,
ž njimi se vzi gravajo . . .

Le cvetite, le dehtite,
po gredicah mojih, lilije,
slavčki drobni v gosti meji
jim prepevajte vigilije!

Rosa jutranja, ti jih poživljaj,
da jim vedno bel bo cvet —
ah, naj enkrat grob bi moj krasile,
sladko spaval ž njimi bom odet . . .

* Vigilije = večerne pesmi.

Zalasnica.

VI.

Sama sebi se je zdela Kristina neumna, da se spušča s Pepo v kake dogovore. Vendar, ko je bila enkrat v tem, ni mogla več nazaj. Obljubiti je morala Pepi, da ji bo res pomagala nabiti Mažeta. Saj je nanovo upala, da bo Pepa sama pasla, zlasti, ker se je gospodar Andrej zdaj spet potolažil in ker je Pepa zaresno obetala, da bo pametnejša.

Načrt sta naredili nekega večera na dilah. Takole bo: Popoldne pase Maže sam, zato ker hodi Zefa v šolo. Za Drnovcem je sosedov laz. Tam pase zdaj Maže pod mejo, Pepa pa nad mejo. Maže ima dolgo preklo, ki je vanjo zabodena zalasnica, na zalasnici pa binglja ogledalce. Maže stoji pod mejo in moli gor čez mejo preklo, zato, da draži Pepo. Če Pepa priteče, da mu strga preklo, tedaj preklo hitro potegne nazaj in se reži... Zdaj bo pa takole: Pepa bo zgoraj lovila preklo, Kristina bo pa lepo tiho zdolaj prišla Mažetu za hrbet... Med tednom en dan, ko bo treba brati motovilec, bo vzela Kristina košaro in bo šla za Drnovec. In tedaj ga bosta — Mažeta!

Tako je bilo tudi sklenjeno.

Maže je vrtel ogledalce na prekli, Pepa ga je motila zgoraj, Kristina se je pa bližala od spodaj... Hop! Ustrašil se je Maže, da je zakričal, izpustil preklo iz rok in odskočil v stran. Ko je pa videl, da sta le Kristina in Pepa, se je pognal nazaj in hotel iztrgati Kristini preklo iz rok, toda Pepa je bila že čez mejo in je odtrgala ogledalce in zalasnico. Povzpел se je Maže za Pepo, pa Kristina ga je oplazila s preklo po dolgem — enkrat — pa še enkrat... Potem je obmiroval in se spustil v jok. Na to pa domov. Ko so videle ovce, da gre vodja domov, so jo ubrale za njim. To je bilo sredi popoldneva.

Ogledalce in zalasnica: to oboje je bilo pa komaj še podoba prejšnjih. Ogledalce je bilo ubito, tako da je ropotala komaj še polovica stekla v okvirju. Zapona pri zalasnici je bila pa odlomljena, v vencu sta bila le še dva steklena zrna. Pepa je zajokala, ko je to oboje zagledala. Kristina pa se je na tihem veselila.

Vse bi bilo dobro, le da bi bila ostala stvar skrita. Toda sosed se je šel pritožiti Andreju, Andrej pa — ves hud in nejevoljen — je počakal Pepo in Kristino na pragu.

»Lepe reči so to! Zdaj sta začeli obe! Ni dosti, da je otrok neumen — še ti, ki se hočeš nekaj šteti, se pretepaš z otroki. Ovce v hlev, in potem v hišo: tam bomo naprej govorili!«

Ko sta prišli v hišo, je bila večerja na mizi, za mizo pa silno resni obrazi. Celó oče in mati sta molčala in se ta dan hudo držala.

»Molimo!«

Molili so in potem jedli. Tudi jedli so molče. Bilo je tako kakor takrat, ko se pripravlja k nevihti. Pepa je držala šobo. Sredi molka je pa naenkrat stegnila jezik in viknila:

»Zakaj mi je pa razbil ogledalce in zalasnico!«

»Dobro, da si se izdala!« je povzel Andrej. »Ti torej nosiš ogledalce in zalasnico. Pa tak otrok! Pokaži, da vidimo!«

Pepa se je obotavljala.

»Na mizo zloží, kar imaš!« je velel Andrej.

Pepa se je hotela še obotavljati, toda Andrejev glas je zrastel:

»Na mizo — pravim!«

»Pepa, kar ubogaj in zloží na mizo,« ji je prigovarjala mati.

Potem je Pepa privlekla na dan tisto, kar prav za prav že ni bilo več ne ogledalce ne zalasnica, ampak kos svetle plehovine.

»Ničemurnica! Tako je torej ta stvar? In ti, ki bi ji morala biti za zgled, ji to stvar kupuješ in nosiš domov! Tako kvariš otroka, ki je že itak —«

»Andrej nikar!« je pogovarjala Marička.

»Zdaj mora biti drugače!«

In Andrej je vstal izza mize in pograbil plehovino in steklovino in ju zalučil pod mizo.

»Andrej, sedi in nikar —«

»Tiho mi bodite!« je zavpil. »Jaz sem gospodar, in takole bo —«
Tedaj pa mati:

»Barbara, Barbara! Poglejte, Barbara gre!«

Res! Po vrtu proti hiši je prihajala Barbara. Za velikonočne praznike je prihajala domov.

Mati je pustila skledo in žlico in stopila Barbari naproti. Kristina in Pepa pa za njo... Zdaj pa ti, Andrej, govóri in določaj, kako bo, če imaš kóga, ki te bo poslušal! —

Za tisti večer je bila nevihta v kraju. Ker to, da pride spet Barbara po preteku pol leta z velikim zavojem v rokah, v katerem so gotovo lepe reči: to je bilo nekaj tako posebnega in nepričakovanega, da je morala izginiti pri tem vsa Andrejeva jeza in sosedovo hudovanje.

Barbara je razložila svoje reči po mizi, in vsakdo je nekaj dobil. Ni bilo sicer ne zalasnic ne ogledalc, a bile so rute (tudi židana je bila vmes za Kristino) in mašna knjižica (za Pepo!), dà, celó cigareti (za Andreja) in tobak (za očeta)...

Potem je Barbara ostala vse praznike doma. To so bili res pravi prazniki za Kristino. Barbara je zvedela sicer postrani za vse, kako je bilo — toda nasproti Kristini ni omenila ničesar. Pa tudi tistih pisem ni nič omenila, ki jih je bila Kristina pisala v Kamnik. Kristina zdaj ni čutila niti potrebe več, da bi bila Barbaro vprašala za kak svèt. Kristini je bilo zdaj vse tisto tako jasno in umljivo, kakor je bil jasen in solnčen tisti dan tam zunaj v naravi. Samo, da je bila Barbara tu, pa so izginili

vsi pomisleki in vprašanja... Šele, ko je Barbara po praznikih odhajala, in jo je Kristina spremila do pošte, je prišel razgovor na te reči.

Rekla je tedaj Barbara:

»Kristina, pametna bodi! Otročarije preidejo, a kar si boš v teh svojih letih pridobila resnobe, to ti bo ostalo za vse življenje. Pastirica ali dekla — kaj je nazadnje na tem? Velika pastirica ali pa mala dekla: to je zelo eno in isto. Čas in leta predstavljata človeka iz stanu v stan. Ako čas še ni prišel — zastonj segaš z roko naprej; če so pa leta tu — vse pride potem samo po sebi... Poglej mene: ali sem kdaj mnogo mislila o tem, da pojdem v Kamnik? Toda, ko je prišel čas za to, sem rekla: zdaj pa grem! In sem šla. In čez pol leta — tja v adventu — če Bog da, pridem spet domov in bom rekla: Zdaj sem pa spet tu!«

»Barbara, ali res prideš? Ali ne pojdeš v samostan?«

Barbara se je nasmehnila:

»Če je Apolonija šla, ni da bi morala jaz tudi. Saj so različni stanovi na svetu in vsi so potrebni. Poglej, kaj stori lahko šivilja na kmetih dobrega, če hoče! Da se dekleta ponekod nosijo tako neokusno: temu so mnogo krive tudi šivilje. Dekleta bi si dala že dopovedati in bi prišla do boljšega spoznanja, tako pa —. Kristina, prav je, da si mi vse pisala in povedala. Le še naprej mi vse piši in povej.«

»Barbara, jaz ti bom rada pisala!«

»In jaz ti bom kupila blaga za suknjo. V adventu, ko bom prišla, ti jo bom pa naredila, tako da boš v Božiču že v njej.«

»Barbara, ali res —?«

»Res.«

In Barbara je objela Kristino kar sredi ceste, ki je dotlej še nikoli ni bila.

* * *

Pred adventom se je Barbara izučila v šivanju in je prišla domov. Stroj je zaropotal v hiši, in dekleta so hodila od blizu in daleč in naročala obleko. Kristinina suknja je bila prva na vrsti. Blago je bila kupila Barbara v Kamniku: črno z rjavimi kvadrati, a tako majhnimi, da so se komaj videli; tako se je črno prav narahlo izpreminjalo v rjavo. Blago pa gorko in voljno, da se je kar vlivalo v roki...

In na božični večer ob polnočnici! Takrat, ko je zunaj jasno kakor podnevi, mraz pa tudi, da vse škriplje pod nogami! Takrat je bila Kristina v novi suknji, in židano ruto je imela na glavi. Ali je bila to pastirica? Ne, to je bila deklet ena — si moral reči. Med otroke se je bila sicer pomešala gori pred klopni — ampak to je bila deklet ena!

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

7. Iz gozda in nazaj v gozd.

(Konec.)

anjače nalože na železniške vozove in jih odpeljejo v tovarno za papir. Tu jih zmečejo v kotel, napolnjen s kislino. Ta začne vreti in končno nastane iz te zmesi gosta kaša, ki jo precede v fino, drobno testo. V stiskalnicah se testo stisne in tako postane končno papir kot ga prodajajo v trgovinah.

In eno teh pol papirja je kupil tudi v mestu pesnik. Ta je sedel nekega večera, ko ga je navdahnilo pesniško razpoloženje, za mizo, vzel je svinčnik, in kar vsipale so se na beli papir iz njegovega srca globoko občutene pesmi o lepoti gozda, kako sanja v zgodnjem poletju. Svoje pesmi pa je potem ponesel v tiskarno. Ta je nakupila že cele kupe papirja, napravljenega v tovarni iz smrekovega debla. In zabrnili so tiskarski stroji in v kratkem času so pomnožili vsako polo pesmi, ki jih je zložil ta pesnik, v nešteto tiskanih pol. In iz pôl so nastale cele knjige pesmi, ki so šle spet po knjigarnah v prodaj.

In glejte, eno teh knjig je kupil nekega dne, ko se je mudil v mestu, tudi oni grajski lovec, ki je tako rad zahajal v opoldanski vročini ležat v senco nekdanje košate smreke. Z njo je odšel domov, da se naslaja ob lepih pesmih. Nekoč gre spet v gozd, pa vzame zbirko in jo prebira gredé po sencah tihega gozda. A ni mu bila čisto nič všeč. Zakaj mislil si je vrhu vsega: »Čemu naj si mučim oči s temi sanjami, ko lahko v resnici uživam lepoto gozda v veliko večji meri, kot ta blede pesnik v zatohlem mestu?« Pa je vrgel zbirko pesmi nejevoljen daleč od sebe v temno goščo. Tam je obležala knjižica za starim parobkom, in solnce jo je žgalo mnogo dni, tako da so postali listi rumeni, in dež jih je namakal toliko, da je obledela mnoga črka, in mraz je knjižico trgal, da je jela razpadati, in miši so začele stikati po njej, da bi dobile za svoja gnezda kaj podloge, in dihur je prišel in jo je vohal, in lisica je prišla in razkopala še zadnje liste, misleč, da je morda med njimi skrita zanjo pripravljena dobra pečenka. Ni bilo torej čudno, da je knjiga ob tolikih in takšnih obiskih popolnoma razpadla. List za listom je preperel in se spreminjal v prah in prst, tako da je nastal iz knjige v par letih rodoviten kupček masne prsti.

Tik pod kupčkom pa je poganjal nov poganjek smrečice, ki je jela razprezati svoje koreninice vedno bolj v kupček drobne črne prsti. In ni bilo dolgo, pa je poganjek použil ves ta kupček kot tečno hrano in se je krepko razvijal in obetal, da postane iz te mladice kdaj mogočna smreka, podobna oni, ki so jo bili posekali pred leti.

Zakon narave je pač tak: »Kaj je to, kar je bilo? Ravno to, kar bo. Kaj je to, kar se je godilo? Ravno to, kar se bo godilo. Nič novega ni pod solncem in nihče ne more reči: Glej to je novo; ker prešlo je že v časih, ki so bili pred nami.« (Pridigar I. 9—10.)

Leš v zameni.

(Povest.)

(Konec.)

v veži ni bilo nikogar, in Leš se je globoko oddahnil. Naglo je stekel po stopnicah navzdol. Prav nič se ni pomišljal. Kar vrata je odprl in je smuknil v izbo. Cenek in Uršika sta se igrala z lesenimi konjički tam na klopi kraj peči. Zagledala sta bratca. Oči so se jima začudile, in tlesknila sta z ročicami. »Leš, hoj, Leš!« sta zaklicala in sta planila s klopi.

Leš pa je stal pred njima. Smehljal se je in jima je prijazno kimal. Cenek in Uršika sta pritekla in ga prijela za suknjič in sta skakala vesela okrog njega. Pa sta vpila, na ves glas sta vpila, da se je slišalo daleč ven iz hiše: »Leš, o, Leš! Samo da si prišel! Leš, o, Leš!«

To vpitje je slišala tudi mati v kuhinji. Prišla je, da pogleda, kaj pomeni to vpitje? In obstala je na pragu in se začudila. Roke je sklenila, pa je vprašala: »Ti si, Leš? Ti? — Za božjo voljo! Kaj pa je tebe prignalo domov?«

Leš je zardel in povetil glavo. Pa niti ni vedel, kaj bi materi odgovoril. In skoro se je zbal, in v srcu se mu je dvignil velik strah, ker je izprevidel, da se bo moral zdaj materi zlagati v obraz. Te misli pa se je Leš tako ustrašil, da so se mu skoro naježili lasje. In je omahoval in je pričel jecati: »Domov sem prišel, mati... Citrarjev stric — saj veste... Peter je že doma... Saj sem ga videl. Ali ga morebiti nisem?«

»Kaj? Peter je odšel domov?« se je zavzela mati. »Domov je odšel. Jaz ga pa že vse jutro iščem in kličem okrog hiše... Pa je šel domov? Zakaj je šel domov?«

Leš je odgovarjal in jecal: »Domov je prišel... Hm, ni mu bilo menda dobro pri nas. Pa je prišel... Ne vem, zakaj. Kar šel je in je prišel...«

»Čudno, čudno,« je govorila mati in ni mogla verjeti. »Peter se ni nikoli pritožil. Vedno je bil vesel in zadovoljen. Pa da je pobegnil? Saj ne morem verjeti... Pa zakaj si ti tu? Kdo te je pa klical domov?«

Leš je še vedno strmел v tla in se ni upal pogledati materi v obraz. Zdaj je videl, da se mora zlagati ali pa povedati resnico. Če pove vse po pravici, bo moral takoj z doma. Če se pa zlaže, ostane lepo doma in mu ne bo več treba služiti pri tujih ljudeh. Leš se je nekaj trenutkov na vso moč zvijal. Nazadnje je pa le omahnil, ker je bila izkušnja prevelika. Pa se je zlagal in se zavedel, da je storil grd greh. In se je ustrašil tega greha, da so se mu oči kar zalile s solzami. Pa je odgovoril materi s tresočim glasom: »Citrarjev stric je rekel... Ker je zdaj Peter doma, pa mene ni treba pri Citrarju. O, in sem odšel...«

Toda mati je takoj spoznala, da tu nekaj ni v redu. Pa je izpraševala Leša sem in tja. A Leš je trdil trdovratno svoje. Mati je naposled popustila. Odšla je in je neprestano zmajevala z glavo. »Počakam očeta,« je rekla

naposled. »Oče bo že ukrenil, kakor je prav. Čudno se mi zdi, da je pobegnil Peter od nas...«

Leš je šel trikrat po izbi gor in dol. Sram ga je bilo, da je tako grdo nalagal mater. V srcu ga je pričelo griziti, da niti pogledati ni mogel več Cenka in Uršike, ki sta skakljala vesela okrog njega in ga izpraševala po sto in sto rečeh. Leša je minilo veselje, da je spet doma. Že si je zaželel, da bi bil spet doli pri Citrarju; da bi ne bil nikoli pobegnil od Citrarja in bi bil za vedno ostal pri njem. Čemu je tudi prišel nazaj domov, ko ga nihče ni klical? Ali je zato prišel, da nalaže očeta in mater? Ali zato, da zapelje dobrosrčnega Petra, da se nalaže doma očetu in materi? In zdaj ima greh; a nima samo enega, ampak dva grda greha. Res zasluži, da ga že zvečer počaka strupeni škrat in ga pograbi in odnese s sabo, kamor hoče.

»Ojoj!« je zastokal Leš in se ustavil sredi izbe. »Zakaj sem naredil tako? Pa če me res počaka tisti škrat na samoti ali pa celo v podstrešni izbi? Oh, kaj bom pa storil tedaj? In kaj bo z mano, kaj bo z mano?«

Leša je bilo vedno bolj strah. Kar gledal je po kotih, kakor da je prepričan, da že preži nekje iz črnega kota strupeni škrat in gleda z žarečimi očmi vanj. Cenek in Uršika sta Leša izpustila in sta umolknila. Gledala sta vsa preplašena na bratca in si nista znala razložiti, kaj da je Lešu. Uršika se je nazadnje le opogumila. Stopila je pred Leša, pa je rekla z boječim glasom: »Leš, no, Leš! Zakaj si tiho in nočeš govoriti z nama? Glej, imava konjičke. Samo ovčici se je zlomil repk. Ali vidiš ovčico, Leš? Lej jo, Leš — ovčico lej! Repka nima in je bolna.«

Pa se je oglasil tudi Cenek in rekel: »Leš! Ti pozdraviš ovčico, da ji repk spet zraste. Ti znaš ozdraviti ovčico, znaš, Leš!«

A Leš ju je samo gledal in ni razumel, kaj govorita bratec in sestra. Leš je vedel samo to, da mora storiti nekaj, kar ga reši iz velikega strahu. Pa se je tega domislil. Pogledal je vun skozi okno, če ni nemara kdo zunaj na poti? A pot je bila prazna, in nihče ni šel po nji. Leš se je oddahnil in stopil k durim. Naglo je prijel za kljuko in hotel odpreti vrata. A bratec in sestra sta prihitela za njim in ga prijela za suknjič.

»Kam greš, Leš?« je zajokala Uršika. »Saj še nisi ozdravil ovčice. Saj ji še nisi napravil repka... Leš!«

»Leš, Leš!« je tarnal Cenek. »Ali se ti ne smili ovčica, ki je brez repka? Daj, Leš — ne hodi nikamor!«

Leš je zmajal samo z glavo. »Ne morem,« je rekel in odprl sunkoma duri. Naglo je stopil v vežo in je zdrvel na vso sapo iz hiše. Tekel je po poti po položnem klanecu in se ni ustavil nikjer in tudi nazaj se ni več ozrl. Onkraj klanca pa je izginil in ga ni bilo več nazaj.

Cenek in Uršika sta skočila k oknu. Vsa zavzeta sta gledala za bežečim bratcem, pa si nista mogla razložiti, zakaj Leš tako divja? Ko je Leš izginil vrh klanca, sta se bratec in sestra spogledala, pa nista črhnila besedice. Nazadnje pa je položil mali Cenek prst na usta. Resno

je pogledal sestrico, pa rekel potihoma: »Pst, Uršika! Bo prišel spet. Samo v gozd je stekel, pa bo prišel z zdravilom za ovčico.«

»Aha!« se je začudila Uršika. »Pa, če je res, ti Cenek? Mogoče pa misliš, da ti bom verjela? Če je res, ti Cenek?«

Cenek pa ni bil užaljen, ampak je rekel: »Res je, res, Uršika! Le verjemi! Boš videla, da bo Leš kmalu nazaj. In boš videla, da zraste ovčici repek. Repek bo bel in lep in nikoli ne bo več odpadel.«

8.

Pri samotni kapelici kraj goščave se je Leš ustavil, ker mu je bila pošla v naglem diru vsa sapa. Vsedel se je na ploščat kamen in sopesel naglo in sunkoma. Srce mu je bilo glasno, v glavi pa mu je bilo strašno pusto in čudno, da ga je bolelo. Tu pa tam se je ozrl dol v globoko dolino, ki je mirovala pod njim in se je svetila v rumenih žarkih. Sava se je lesketala med belim prodom in brzela nekam daleč v tuji, prostrani svet. Nad zagorsko dolinico pa so kipele v modro nebo visoke, skalnate gore. Vse so bile pokrite z belim snegom in so se svetile daleč na okrog. Mir je počival na njih in se smehljaj tihi dolinici, ki je sanjala sredi solnčnih žarkov v mehkem pomladanskem snu. Gori v goščavi nad kapelico pa so se oglašali prvi pomladni pevci. Ščinkovci so bili, ki so klicali neprestano in neumorno v solnčni dan in snubili z nedolžnimi klici pomlad.

Ko je prišel Leš k sapi mu srce ni bilo več tako nemirno in glasno. Zato je mogel zdaj pametno razmišljati. In Leš je razmišljal tako: »Čemu sem pobegnil pravzaprav od Citrarja, čemu? Da sem nakopal gorje sebi in še ubogemu Petru... Bog ve, kaj si bodo mislili zdaj doma o meni? O, mati me ne bodo pogledali več s prijaznim očesom, ker sem se ji nalagal tako grdo. Da sem mogel biti tako hudoben! Oj, res — prav bi bilo, če bi me zdajle pograbil pri belem dnevu sam strupeni škrat. Prav nič bi se mu ne čudil, prav nič!«

Leš se je zganil in se ozrl v goščavo nad sabo. Pa je bil prepričan, da stopi zdaj pa zdaj škrat izza gostega grmovja. A škrate ni bilo. Leš je zmajal žalostno z glavo in si govoril: »Glejte! Še škrate me noče več... Zakaj me noče? Saj vem, da me zato noče, ker Bog ne pusti, da bi umrl zdaj, ko sem tako hudoben. Bog hoče, da se poboljšam in popravim hudobnosti. Pa se bom res moral poboljšati in se spokoriti, in Bog in mati mi bosta odpustila, kar sem zagrešil... Zato moram nazaj k Citrarju. In Citrarjevemu stricu povem vse po pravici. Citrarjev stric bo pa že vedel, kako in kaj. Saj Citrarjev stric ve vse.«

Leš se je dvignil in je stopil do kapelice. Ozrl se je na sliko, ki je bila naslikana ondi na beli steni. Lepa je bila ta slika in risana v živih barvah. Naslikana je bila tam Mati božja. V naročju je držala malega Jezusa. Okrog glave se ji je razlival svit iz zlatih žarkov. Smehljala se je Mati božja lepo in prijazno in gledala z milimi očmi iz kapelice. Mali Jezus na njenem naročju se je tudi smehljaj. Ročice je imel

razprostrte, kakor da vabi k sebi vsakega, ki postoji kraj kapelice, in tistega, ki hiti brezbrizno mimo kapelice.

Leš se je zdrznil, ko se je ozrl malemu Jezusu v mile oči. Naglo je snel madro z glave in je skoro zajokal. In je zdrknil na kolena, pa rekel: »Greh sem storil, grd greh! Hudoben sem bil in sem še. Pa se me usmili, ti ljubi mali Jezus, ker te tako lepo prosim! Saj ne bom nikoli več tak. Bom priden in nikoli več hudoben. Samo danes mi še odpusti, ker mi je tako hudo v srcu. Ne bodi hud name in pregovóri tudi našo mater, da mi odpusté, ker sem jih nalagal tako grdo. Lepo te prosim...«

Leš je privzdignil solzne oči in se je zagledal proseče v mili obraz malega Jezusa. In oči malega Jezusa so ga gledale prijazno in vabeče, da se je Lešu skesano srce kar tajalo. Pa je vedel, da mu hoče mali Jezus odpustiti vse grehe, če se poboljša; in je vedel, da mu tudi mati odpusti, če bo priden in ne bo več zloben. V srcu mu je potem postalo lãhko in ga ni več grizlo in peklo. Še trikrat se je priklonil pred kapelico in se pokrižal. Potem je odšel z naglimi koraki na pot, ki je držala naravnost v dolino.

Toda komaj je stopil na pot, je že obstal ves presenečen. Zagledal je pred sabo Citrarja in Petra, ki sta bila ravno prilezla vrh strmine. Citrar je Leša zagledal. Ustavil se je in ga pograbil za rame. »No, kam pa, kam?« je rekel. »Kam si se pa namenil, ti malopridna kri? Kaj take reči si jel počenjati? Take, ti pobič?«

Leš se pa ni ustrašil. Mirno je pogledal Citrarju v obraz, pa odvrnil: »K vam grem, stric! Pobegnili sem vam bil snoči. A zdaj se vračam k vam. Pa vas poprosim, da bi mi ne zamerili, ker sem vam žalost storil. Nočem biti doma. Pri vas hočem služiti, dokler bo vam in našemu očetu prav. Prosim vas, stric, ne bodite hudi name!«

»Hm,« je rekel Citrar in Leša gledal ter gledal. Potem je zmajal z glavo in nadaljeval: »Pa kaj se ti je zgodilo, ti Leš? Ali so te nemara doma zapodili? Take reči mi vidva počenjata, pobiča! No, Peter je že prejel svoje plačilo. Zdaj ga pa peljem k vam nazaj in tudi tebe povedem nazaj, da se ti odmeri plačilo za tvojo neumno hudobnost... Svojim staršem za hrbtom si izmislita kaj takega in se še lažeta kot ogrska cigana. Le počakajta! Vama pokažemo!«

Citrarjev stric se je razhudil in je Leša kar obrnil in ga potisnil nazaj. A Leša ni bilo strah, in tudi sram ga ni bilo. Rekel je pogumno: »Prav pravite, stric! Lagala sva se s Petrom. A vseh laži sem jaz kriv. Zaradi mene se je Peter vam zlagal, ker sem ga jaz prisilil k temu. Zato ne bodite hudi na Petra, ker sem samo jaz vsega kriv. Tudi sem se jaz zlagal materi. Pa mi je zdaj radi tega hudo. Zato pa sem kar zbežal od doma, da se povrnem k vam. Rad bi popravil, kar sem storil hudega. Verjemite mi, stric!«

Citrar pa se je čudil in zmajeval z glavo. Toda rekel ni nič, ampak je pričel naglo stopati naprej. Leš in Peter sta šla za njim in sta molčala.

Prvi je potem izpregovoril Leš in je rekel: »Neumno sva napravila vse to, Peter! Veš, mene je zdaj sram... Pa kako je bilo pri vas doma? Ali so te oče hudo pograbili?«

Peter se je nazmehnil in pokimal z glavo. »Hudo je bilo, Leš,« je odvrnil. »Oče so uvideli takoj, kaj se je zgodilo. Že snoči so te naši pogrešili. Ko sem prišel davi domov in jim povedal, da si prišel ti domov in so te doma obdržali in mene poslali domov, pa mi oče niso hoteli verjeti. Razhudili so se in me trdo prijeli. Pa sem moral povedati vse po pravici in resnici. Oče so me kar zasukali, in moram z njim nazaj na Srednji vrh... Ne bodi hud name, Leš! Saj veš, da sem moral očetu govoriti resnico...«

Leš je Petra pogledal in ga prijel za roko. »Saj nisem hud nate, Peter,« je rekel. »Jaz te moram prositi, da ne bodi ti name hud. Zaradi mene si bil v veliki stiski. Pa ne boj se ničesar več, Peter! Tebi se ne zgodi nič hudega več. Jaz sem kriv vsega in zaradi tega bom pretrpel jaz vse. Kar brez skrbi bodi, Peter!«

Peter mu ni odgovoril ničesar. Oba sta molčala in šla naglo za Citrarjem, ki je delal velike korake. Tako so prišli kmalu do Hladnikove hiše. Tam je potisnil Citrar oba dečka pred sabo čez prag. Naravnost v izbo ju je prignal in je rekel Hladnikovemu očetu in materi, ki sta bila v izbi in sta se ravno pogovarjala o Lešu in Petru: »No, dober dan! Prignal sem ju nazaj. Tu sta... Nepridiprava sta, vama rečem, velika potepenca! Zato se nam ne smeta prav nič smiliti. Tu sta... Kaj napravimo zdaj z njima? Kaj praviš ti, Hladnik?«

Hladnikov oče je pogledal Leša prav grdo. Leš pa ni čakal, da prične oče govoriti. Stopil je predenj, pa mu rekel: »Saj vem, da sem zaslužil, da me nabijete, oče. Pa ne bom prosil usmiljenja prav nič. Dolg čas mi je bilo po Srednjem vrhu. To je vse. Pa sem pobegnil od Citrarja. Petra sem pa prisilil, da je šel domov. Tam je pa rekel, da ga mi nočemo nič več in da jaz ostanem doma. Seveda, Peter se je zlagal, kakor sem se tudi jaz materi zlagal... Vi, oče, pa napravite zdaj z mano, kar hočete! Zaslužil sem...«

Oče je že dvignil roko, da ga pograbi. A tedaj ga je prijel Citrar za roko, pa rekel: »Počakaj še malo, Hladnik! Leš je pač zaslužil svoj del, in tudi Peter ga je zaslužil. A vidiš! Leš se je že pokesal. In to je več vredno, kot da ga ti s šibo privedeš do kesanja. Zato počakaj še nekoliko! Pogovorimo se, pogovorimo...«

Pa so se pričeli pogovarjati. Citrar se je smehljaj in je trdil, da je celo zadovoljen, ker je pobegnil Leš od njega, in da je ravno ta beg Leša več naučil, kot bi ga bil naučil on sam dolge mesece. »To je Leševo zadnje hudobno dejanje,« je zatrdil. »Le meni verjemita! Zdaj bo ves drugačen. Lahko se zaneseta name in na moje besede.«

»O, da bi bilo po tvojem!« sta vzdihnili oče in mati. »Kdo drugi bi ga bil potem bolj vesel in z njim zadovoljen kot midva? No, videli bomo, kako bo in kaj. Do takrat počakajmo!«

Hladnikov oče in mati sta le verjela Citrarjevim besedam in sta se zanesla nanj. Zato se Lešu ni dogodilo tisti dan nič hudega. Mati ga je pač strogo oštela in mu je nazadnje odpustila. Leš je bil tega vesel in razveselil se je tudi tega, ker je smel ostati nekaj uric tisti dan doma. Zakaj Hladnikov oče ni pustil Citrarja pred kosilom domov. Pa tudi po kosilu ga je zadržal še dobro uro. Vsega tega je bil Leš jako vesel. Spravil se je na klop k malemu Cenku in k mali Uršiki, ki sta mu pričela spet kazati bolno ovčico brez repka in sta tarnala in jadikovala.

No, Leš ju je tolažil. Utaknil je ovčico brez repka v žep, pa jima je rekel: »Odlomil se je repek — seveda! Slabo sem ga napravil; zato se je odlomil. Vesta, ovčico odnesem s sabo. Vama pa naredim novo ovčico, ki bo imela repek, da ga ji ne bo mogla odtrgati nobena bolezen. Lepa bo tista ovčica, da je bosta vesela. Že jutri jo vama naredim in v nedeljo jo vama pošljem. Samo do nedelje še počakajta!«

Bratec in sestra sta zavriskala od veselja. Pa je menil mali Cenek: »Veš, Leš? Ovčica je za Uršiko. Veš, jaz bi pa rad volička ... in telička ... oh, in pa divjega medvedka ... Leš, Leš! Ali znaš napraviti divjega medvedka, ki pravi: hum-hum? Ali znaš?«

»Kaj bi ne znal?« je odvrnil Leš. »Pa ti naredim volička in telička in divjega medvedka. To bo lep medvedek. Velik bo in kosmat in bo imel strašne tace. Pa bo kazal zobe, jezno bo gledal in godrnjal: hum-hum ...«

Mala Uršika je bila vsa prestrašena, ko je čula o medvedu. Kar odmahnila se je, pa je zakrila obraz z rokami. »Oj, medvedka ne! Medvedka ne! Medvedek je hudoben. Vse ovčice bo požrl, ker ima strašne zobe. Nazadnje požre tudi mene ... Medvedka ne, medvedka ne!«

»Neumna si, Uršika!« jo je pokregal Cenek. »Kaj ti bo hotel medvedek? Še zmenil se ne bo za tvoje ovčice. No, pa če jih bo hotel, ga pa jaz naženem. S šibo ga bom — tako ga bom, da bo dal ovčicam mir in bo samo godel: hum-hum ... Mar misliš, da se jaz medvedka bojim? Zato se ga pa tudi tebi ni treba bati. Ali si slišala, Uršika? Ne boj se medvedka!«

Pri mizi pa so se pogovarjali Citrar in Hladnikov oče in mati. Dolgo so se pogovarjali in niso bili nič več hudi zaradi lahkomišelnega Leša. Saj so bili vsi prepričani, da je napravil zdaj zadnjo hudobijo. Hladnik je bil ves vesel, ko je poslušal Citrarja, ki je pravil o Leševem poboljšanju doma in v šoli.

»Hvala Bogu!« sta se oddahnila oče in mati. In Hladnik je še pristavil: »Pa samo tebi se moram zahvaliti za vse to. Samo tebi, Citrar! Kako naj ti poplačam ves ta trud, ki ga imaš z Lešem?«

»Beži, beži!« se je branil Citrar. »Saj ni vredno, da govorimo o tem ... Toda pozno je že in čas, da odidem. Predolgo sem se zamudil pri vas.«

Citrar je vstal. »Leš, ajdiva! Domov greva,« je rekel na kratko, pa si je potisnil klobuk na glavo. Leš je že stopil k vratom in prijel

za kljuko. »Z Bogom, oče in mati!« je rekel. »Pa ne bodite dalje hudi name! Saj ne bom storil več kaj takega:«

Oče je pogledal Leša trdo kakor po navadi in je samo dejal: »Glej, da boš držal besedo!« — A kakor da se je premislil, je končal s prijaznejšim glasom: »Do božiča še potrpi, Leš! Po božiču bomo pa videli, kako in kaj bo.«

Leš pa je pogledal ves vesel v očeta in je že hotel izpregovoriti. A tedaj ga je potisnil Citrar čez prag, pa sta odšla naglo iz hiše. Po položnem klanecu sta šla, in vrh njega se je Leš ustavil za trenutek. Pogledal je še enkrat na domačo hišo in je zavihтел madro. Na pragu je zagledal malega Cenka in Uršiko, ki sta ga pozdravljala z drobnimi ročicami. — »No, vidiš, kako te imajo vsi radi!« je izpregovoril Citrarjev stric. Bratec in sestra sta se težko ločila od tebe in nemara zdaj jočeta. Pa tudi mati te imajo radi. In tudi oče, pa čeprav ti govore trde besede. Vsi ti želijo samo dobro in to hočejo, da jim delaš veselje, ne pa žalost in skrb, kot si delal do zdaj. Premisli malo, Leš! Saj si že zadosti star in velik. Kar potrudi se malo, pa boš videl, da pojde vse lahko in lepo. Ali boš, Leš?«

Leš je pogledal Citrarjevemu stricu naravnost v oči. »Hočem in tudi bom,« je rekel odločno. »Le verjemite mi, stric, da sem bil danes zadnjikrat tak. Ves drugačen bom zdaj, da se boste kar čudili in gledali. Danes sem imel šolo, ki se je bom spominjal vse življenje... Verjemite, stric!«

Citrar se je namuznil, pa je menda verjel. Šla sta potem naglo po strmi poti navzdol. Pozno popoldne je že bilo, in zato sta gledala, da prideta še pred večerom domov. Solnce se je že nižalo k visokim goram, ko sta prišla v tiho zagorsko dolinico in zavila po beli cesti proti farni vasi. Molčala sta vso pot in bila zamišljena vsak v svoje misli... Kako bo?

* * *

Tri dni in tri noči je snežilo pred božičnimi prazniki. Nabralo se je bilo snega tako mero, da so vaški paglavci kar vriskali od veselja. Od vseh strani so si vlačili sani in komaj čakali, da preneha snežiti. Na, četrti dan je pa prenehalo in se je zjasnilo. Mrzel veter je zavel od severa, in sneg je zamrznil in se obdal z debelo skorjo.

Po ozki gazi, ki je držala po hribu navzgor proti Srednjemu vrhu, je stopal veselo Hladnikov Leš. Culico je nosil na hrbtu in je požvižgaval, da se je razlegalo daleč v mrzlo in tiho zimo. Že je došel na vrh in je krenil na desno ob zasneženi goščavi. Že je videl samofne hišice na Srednjem vrhu. Pa je zavihтел svojo črno madro in zavriskal, kar se je dalo. Tedaj mu je prišel naproti Citrarjev Peter. Tudi Peter je bil ves vesel in rdeč v obraz. Tudi on je nosil culico na hrbtu in stopal naglo, nevzdržema. Ko pa je zagledal vriskajočega Leša, je obstal in se zasmel. »Vriskaš pa, Leš, vriskaš, da te je slišati v samo deveto deželo,« reče

Peter. »No, pa imaš prav. Tudi jaz bom zavriskal, ko zagledam na oni strani domačo vas.

»I, glej! Ti si, Peter?« reče Leš. »Pa kako lepo se srečava! Ti greš domov, in tudi jaz grem domov. Seveda, skoro nerad sem šel od vas. Tako sem se bil privadil v tem letu na vašem domu, da mi bo zdaj dolg čas po njem. Pa vaš oče mi je obljubil, da me vzame nazaj, ko bom star štirinajst let. Pri njem se priučim mizarstva. Tri leta moram še počakati, mi je rekel. Pa počakam.«

Peter je bil vesel tega. Reče mu: »Prav, prav, Leš! Skupaj se bova učila in vesela bova in velika prijatelja. Ali ne, Leš?«

»Seveda,« pravi Leš. »Veš, nič mi ne smeš zameriti. Nekajkrat sem ti storil hudo. Pa mi je bilo žal. Zato te pa prosim, da mi ne zameri. Saj nisem zdaj več tak. Zato pa me je tudi oče poklical nazaj domov. Kajne, da nisi name jezen, ker si moral zaradi mene služiti? Kajne, da nisi, Peter?«

Peter se je zasmejal in zamahnil z roko. »Kaj bom hud! Saj ni bilo tako hudo pri vas. Odslužila sva zdaj in se vračava domov. Pa je pozabljeno vse, kar je bilo, in prijatelja si bova, Leš! Pozabiva vse, kar je bilo hudega... A mudi se mi, Leš, in tudi tebi se mudi. Saj se vidiva spet v nedeljo po maši in se dogovoriva o vsem. Dobro se imej, Leš!«

Peter se je okrenil in zdrvel po gazi navzdol. Pa tudi Leš je stekel po klancu proti domači hiši. Odprl je vrata in stopil v izbo, kjer so sedeli domači za pečjo. Cenek in Uršika sta zavrisknila od veselja, ko sta Leša zagledala. Leš pa je razvezal culo in jima je delil lepo izrezljane konjičke in medvedke. Bratec in sestra sta sklepala z ročicami in sama nista vedela, kam bi z vsem tem bogastvom. Tudi oče in mati sta gledala lesene živalice in se kar načuditi nista mogla. — »Leš, ti si pa res prebrisan in umen,« je dejal oče naposled in ga je potrepil po rami. »Zdaj si spet naš, in upam, da ostaneš za vedno. Že sva se dogovorila s Citrarjem zaradi tebe. Čez tri leta se greš k njemu učiti mizarstva, ker te tako veseli to delo. Le priden bodi in ostani tak, kakršen si bil vse zadnje čase. Pa se ne bomo spominjali več prejšnjih dni in prejšnjih nerodnosti. Dobri si bomo, Leš, dobri — doma.«

Leš je zmajal odločno z glavo. »Ne bojte se zame, oče! Saj nisem več tisti Leš, ki je poznal samo trmo in malopridnost. Citrarjev stric me je pošteno ozdravil. Zna pa, zna, Citrarjev stric! Pa sem mu hvaležen in mu bom hvaležen vse dni.«

»Prav, prav,« je menil oče in odšel, da odpravi živino v hlevu. Mati je pa pobožala Leša po zardelem licu in mu rekla prijazno: »Pa lačen si, Leš? Glej, ker si zdaj priden, grem in ti skuham dobro klobasico, da boš vesel. Leš, ti Leš, da si spet naš!«

Še enkrat ga je mati pobožala po licu in odšla v kuhinjo. Leš pa je sédel na klop k bratcu in sestrici, ki sta se že igrala z leseno živinico. Uršika je silila debelega medvedka, da pograbi drobno ovčico. A medvedek ni hotel zagrabit, res ni hotel. Pa se je smejala mala Uršika. »O,

glej ga!« je rekla. »Tega medvedka poglej, ti Leš! Noče ovčice, pa če mu jo tudi ponujam. Pa je vendarle priden. A prej sem se ga bala. Mislila sem, da je hudoben. Ta medvedek je priden, in zato ga bom imela zdaj tudi rada.«

»Bica-bé!« se je srdil Cenek in razpostavljal živinico po klopi. »Kako nič ne uboga ta živina! Pa noče tja, kamor jaz hočem. Ali slišite, prigu-ljenke? Semkaj stopite! Semkaj, vidite! Hej, bica-bé! Hej, hej...«

Mali Cenek je vpil, Uršika pa se je smejala medvedku. Leš je sedel med njima, pa od samega veselja ni vedel, kaj naj počne. Saj je vedel, da je spet doma — z mirno vestjo in z veselo dušo. Zato je bil prepričan, da bo zdaj vedno tako — tako veselo in tako lepo kot nikjer nikoli tako.

In Leš se je smejal in poganjal z malim Cenkom lesene ovčice; z Uršiko pa je učil plesati lesenega medvedka, in vsi trije so se smejali zadovoljno kot nikjer nikoli tako.

Bog daj pamet in srečo vsem na Hladnikovem domu!

Dr. Ivan Pregelj:

Pravi dobrotnik

ali

levica naj ne ve, kaj dela desnica.

(Igra v treh slikah.)

(Konec.)

Marta (v zadregi): Ali se vam zdi? Srečna sem, da sem ustregla. Gospod ste tako ljubeznivi. (Na stran.) Izvrstno pijem! Če bi vedel, da ga hranim samo zanj, in to zadnje! (Ponovi glasno.) Tako ljubeznivi.

Stiskalčič: Da, kakor smo rekli in ste potrdili. Red, red... Ampak, to je, saj veste.

Marta: Vem, gospod. Najemnina...

Stiskalčič: Red!

Marija: Stanarina, kajne, gospod? —

Stiskalčič: Torej ste za red. To je dobro, to me veseli. Ampak, kaj sem hotel reči? Red vlada svet. Dobro je. Primorale so me draginjske razmere, da sem povišal...

Marta: Ste povišali... razumem, gospod.

Stiskalčič: Za dvojno, gospodična. (Lenka izgine.)

Marta (bleda): Čujem, gospod.

Stiskalčič: Imam celo ponudbo trikratne vsote. A sem človek, razumete. Red mora biti. Pozimi vas ne bom pehal z vašimi gojenkami izpod strehe. Red mora biti. Red vlada svet. Ne bom gonil izpod strehe, a želim seveda točnega pla-če-vanja.

Marta: Čujem, gospod... Samo nekaj dni odloga.

Stiskalčič: Nekaj dni? Pravim, red! Nekaj dni. Dobro. Smo ljudje. Zato, ker je vino res dobro. (Pije.) Nekaj dni. Recimo tri, a to gotovo. Red je prvo. (Se dvigne.)

Marta: Da, gospod.

Marija: Zaradi malih, nedolžnih sirot, gospod!

Stiskalčič: Kakor sem dejal. Tri dni. Nadejam se točnosti in reda.

Marta }
Marija } (za roke ga držeč): Gospod Stiskalčič! Za božje ime!

Pesem (z desne): Bog ptičice redi,
oblači lilijo,
sirot ne zapusti,
ki vanj zaupajo!

Stiskalčič: Kakor sem dejal. Red! (Gre.)

Marija (plakajoči Marti, ki se je sesedla na stol): Marta! Bog naju ne bo zapustil. Slikala bom, učila klavir, vezla...

Lenka (z desne oprezno, z vidnim ganotjem. Tiho): Gospodična Marija! Gospodična Marta!

Marta (pogleda, se dvigne): Kdo? Ti otrok? Ali še ne greš spat? (Se zresni.)

Lenka (uverjeno): Lahko noč!

Marija: Lahko noč, Lenka. Pojdi!

Lenka: Bog bo pomagal, gospodična. Gospod župnik... (se prekine). Lahko noč. (Gre.)

Marija (ginjeno): Dobre sirotice! Kako lepo so se naučile. Trikrat je potrkalo, zadnji kos kruha je dal svetec. Marta! (Potrka.) Marta! Čuješ, Potrka! Obe gledata začudeno. Vrata na levi se počasi odpro.)

Tujec (z mogočno brado): Hvaljen Jezus!

Marija }
Marta } Amen na veke!

Tujec: Ali stanujeta tu kontesi Marta in Marija?

Marta: Midve sva. Kaj želite?

Tujec: Kontesi, ki ste vse žrtvovali in se posvetili skrbi za uboge sirote? Ki ste ustanovili svoje zavetišče?...

Marija (zmedeno): Da, da... smetišče... O Vasilka!

Tujec: Prihajam od nekoga, ki mi je naročil, naj oddam to pismo. Prosim! (Da ovoj Marti.) Odgovora ni treba. Tako se mi je naročilo. Klanjam se. (Se odmakne in izgine na levo skozi vrata.)

Marta (je odprla ovoj. Bere): Levica naj ne ve, kaj je dala desnica. (Krikne.) Marija!

Marija: Marta, kaj pa je? Vsa si prepadena.

Marta: Denar! Stanarina!

Marija: Bog je pomagal.

Lenka (zopet vidna, smehljaje se): Lahko noč!

(Zastor.)

II. slika.

(Ista hiša. Stanovanje gospoda Antona. Miza, zrcalo, knjige, omara i. dr.)

Neža: Ura je osem. Kam je šel? Luč je pustil goreti. Večerje se ni doteknil. Zdi se mi, da je bila mala Lenka iz zavetišča v drugem nadstropju pri njem. Če sem jo prav spoznala po glasu? Pa je šel. Anti bo kmalu nazaj. (Ogleduje in ureja po sobi.) Da ga le ni spet nadlegoval kak sitnež. Oh, ta naš gospod! Vse bi razdal, vsakemu veruje, vse se mu smili. Bog vedi, da moram paziti nanj, koliko in kaj vzame s seboj, če gre iz hiše! (Opazi odprti predal pri mizi.) Pa še kar odprto pušča! Niti tega bornega, kar ima, ne zna zapreti in varovati. (Gleda v predal.) Jezus mili! Saj je vse prazno. Ni beliča ni. Moj Bog, moj Bog! Kam neki je dal več denar? (Posluhne.) Prihaja! Da, v zavetišču je bil. A denar, denar, ljubi Bog! (Se umakne k vratom in oprezuje.)

Župnik (kot tujec z brado): Oprezno! Levica naj ne ve, kaj je dala desnica. (Sname brado.) Dobro je. To se mi je nocoj imenitno posrečilo. Ta otrok, ta Lenka je zlata vredna. Pride, pove, da kontesi nimata denarja za stanarino. Da bi le zadostovalo. Bog daj! In pa ta brada! Haha. Da me kontesi nista spoznali, da nista ugenili, kakšen Miklavž je bil pri nji. Poglejmo. (Si spet nadene brado. V zrcalu.) Imenitno. Tako bodi! Levica naj ne ve, kaj je dala desnica. (Vzdihne.) Da bi le veliko imela! (Se ozre. Zagleda sestro.) Oha! Kaj pa ti tukaj?

Neža: O brat! Čemu se šemiš?

Župnik: Lej jo no. Za šalo, za otroško šalo.

Neža: Čudne šale! (Bridko.) Kje si hodil? Večerjal še nisi.

Župnik (vedro): O, to pa ni tako hudo.

Neža: Ni ne! Najhujše je tam. (Pokaže na prazen predal.)

Župnik (v zadregi): Tam? I, kje pa? V predalu?

Neža: V predalu, da! Ves denar je izginil.

Župnik: Izginil menda pač ne. Saj ni čarovniški.

Neža: Ni izginil ne, a ni ga. Kam si del? Si spet razdal? Zavrgel za kakega nevredneža?

Župnik: Tiho, Neža. Siromaki niso nevredni.

Neža: Niso. Ampak s čim naj jaz jutri plačam drva in mleko?

Župnik: O, to menda ne bo toliko. In — ali že mora biti jutri?

Neža: Mora biti, sam veš in bi prvo premislil, preden daš.

Župnik: Ni bilo drugače moči, nocoj ni bilo. Pa, čuj, Neža! Kaj deš k temu? Zlata ura. Jutri jo zastaviš, lej.

Neža: Tak si torej? Edini spomin na očeta, pa bi zastavljal?

Župnik: Če mora biti. Zastavljeno ni prodano. Dobim denar, rešim. Kaj je to tako čudno?

Neža: Pameten bodi! (Hoče iti.)

Župnik (vedro za njo): Da, Neža! Skušal bom! Obljubim. A povem ti, nocoj ni bilo moči drugače. Kar nič ne izprašuj. Veruj! Lej, in tako hudó tudi ne bo. Bog je že vedel, zakaj te mi je dal. Zato, da za mojim hrbtom kaj prihraniš, pa da boš spet za brata župnika založila. Ali ni tako, Neža, ali ni?

Neža: Še beračiti bom morala zate.

Župnik: Da, boš pa, če je božja volja tako. Pa menda ne bo. No! Pojdi zdaj in ne skrbi, ti, levica svetopisemska, ti! Večerjal bom.

Neža: Tudi vino popij! (Odhajaje.)

Župnik: Ne skrbi. Žejen sem. (Večerja.) Tako! Dušo sem si privezal. Pa vino naj popijem, je rekla. Saj bi ga. Ne! Moj Jezus je bil žejen, pa mu niso dali piti. (Zdeha.) Le kako se mi dremlje! A imam še moliti. (Vzame brevir, se prekrži, moli polglasno. Vstane, poklekne na klečalnik, vstane, gre po sobi, spet sede, odloži knjigo, sklence roke, moli — zaspi. Somrak zalije sobo. V sobo se odpro vrata. V sobo stopi on sam z brado, a ožarjen od prečudne luči.)

Župnik: Kdo, kdo?

Bradati (Vsedobri, sam Krist): Kar pa ste najmanjšemu mojih storili, bodi, kakor da ste storili meni.

Župnik: Pa kdo si, kdo si?

Bradati: Blagor usmiljenim, ker bodo dosegli usmiljenje.

Župnik (hrepeneče): Gospod, ali si ti? Gospod, pod mojo streho? Gospod! Pij moje vino!

Bradati: Blagoslovljen, moj zvesti, moj usmiljeni! (Gine. Luč kot sprva.)

Župnik (se drami): Pij... moje vino! (Se zave.) Sanjal sem. Gospod, kake lepe sanje! Tebe sem videl v svoji bradati krinki, Gospod! (Gre, poklekne.) Gospod...

Neža (pride): Ali te motim?

Župnik (vstane): Motiš, levica ti, svetopisemska!

Neža: Lej! Pozabila sem. Neznani človek je bil popoldne tu. Pustil ti je ta ovoj.

Župnik: Meni? Daj, da vidim. (Razgrne, vzklikne.) Neža, glej!

Neža: Bog pomagaj, kaj pa je? Denar!

Župnik: Denar! O dobri Bog. Kako boste kontesi veseli! Nesrečni oskrbnik jima pošilja ukradeno nazaj. Še več kot je vzela. Denar, denar! To je bradati prinesel, bradati, ko sem zadremal. Videl sem! Slava Ti, Bradati! (Bega okoli.)

Neža (plaho): Moj Bog, ali je izgubil pamet?

Župnik (si je spet nadel krinko in odvihral z denarjem iz sobe): Bradati!

Neža (za njim): Hvala Bogu! Saj je skočil le h kontesama v zavetišče.

Zastor.

III. slika.*

Leto pozneje, pomladi. Vrt v sirotišču gospodičen Marte in Marije. V vrtu nekaj stolov, v ozadju med drevjem majhen, zastrt oder.

Marta (z župnikom pred odrom med redkimi gosti, ki so se zbrali, da prisostvujejo mali domači slovesnosti): Dà, gospod župnik! Kdo bi si bil mislil! Taka in takó nepričakovana sprememba v enem letu. Tedaj pozimi, zdaj v solnčnem zdravju, tedaj v tesnih sobicah zatohlega mestnega stanovanja pri Stiskalčiču, zdaj v lastnem domu, kjer živijo otroci kakor ptičice. Gospod župnik! Kako je vendar Bog dober! Njemu se morava z Marijo zahvaliti za tako srečo. Njemu, pa tudi vam, gospod župnik.

Župnik: Meni? Kako to mislite, kontesa? Jaz vendar nimam nikake zasluge...

Marta: Gospod župnik, ne tajite! Tisti bradač...

Župnik: Tisti bradač?

Marta: Poznate ga. Ali me zdaj umete?

Župnik: Ne umem, kontesa. Ničesar ne umem in tudi nočem umeti nego zgodbo dveh sester. Dveh sester, kontesa, ki ste vse žrtvovali, lastno mladost in srečo, da bi mogli osrečevati druge. O teh, kontesa, bi vedel povedati...

Marta: Dovolj, gospod župnik. Danes vendar ne praznujemo mojega godu, temveč vašega. Vam na čast bodo igrale gojenke.

Župnik: Lepo! A vse preveč obzirnosti.

Marta: Tiho! Že začenjajo.

Pesem (za še zastrtim odrom):

Bog ptičice redi,
oblači lilijo,
sirot ne zapusti,
ki vanj zaupajo.

Zastor na odru se dvigne. Na odru Kristov lik z vabečimi rokami. Pod kipom v lepi simetriji sirotišniški otroci. Pred nje stopajo:

Lik Usmiljenje (Lenka). (V vijolični obleki.)

Med cvetje vrta cvetka zala
svoj sladki vonj razlila je,

* Slika je bolj prigodniška, in ni nujno potrebno, da se uprizori.

najmanjša v senco se je ukrala
in skromna vsa se skrila je.
A naj se skriva, vonj preblagi
ime je njeno razodel:
Usmiljenju v sirotic sragi — (Pokaže na otroke.)
je pesem hvalnico zapel. — (Gre.)

Lik Dobrota (Tončka). (V rdeči obleki.)

In sred pustinjske je samote
nad mladi zarod sedel ptič,
pokril pred mrazom je sirote,
a krme ni jim vedel nič.
Tedaj si je srce odpiral,
in s svojo rod krvjo pojil,
y ljubezni hranil, sam umiral — (Pokaže na Marto in duhovnika.)
Dobrota — pelikan je bil... — (Gre.)

Lik Hvaležnost (Minka). (V sinji obleki.)

Hvaležnost, zvezdica dremotna,
kak redko vidi te oko!
Ti tujka, tolikrat odsotna,
užgi vsaj nam se preživó!
Užgi se v duši, sveti verno
za slednji, še najmanjši dar.
Plačilo božje, tisočerno
podeli pa — nebes vladar! — (Pokaže na Kristusov lik.) (Gre.)

Pesem (otrok): Bog ptičice redi...

Marija (med deco): Kar ste dali najmanjšemu mojih, naj bo, kakor da ste dali meni.

Neža: A levica naj ne ve, kaj je dala desnica.

Vasilka (z brado v roki, z otroki): Bog povrni! — (Zastor na odru!)

Ploskanje. Zastor na odru v sceni se zopet dvigne. Živa slika: otroci z Marijo ob kipu, ki se mu klanjajo geniji Usmiljenja, Dobrote in Hvaležnosti. Zamirajoča glasba s pesmijo:

Sirot ne zapusti,
ki vanj zaupajo. — (Zastor spet pade.)

Župnik (Marti): Toda, kontesa! To pomeni, za moj god, to je preveč, preveč!
Kaj naj dem jaz vam in gospodični sestri Mariji?

Marta (vedro): Kaj naj deste, gospod župnik? Jaz tudi ne vem. Jaz vem le to, da vam moram zase in sestro in najine sirote poljubiti roko. (Mu poljubi roko.) Bog plačaj!

Župnik (živo): Nak! Levica ne sme vedeti, kaj je dala desnica!

(Zastor.)

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Miza.

Tudi pri mizi se lahko kaj naučiš.
Obložena miza — vseh prepirov konec.
Obložena miza kašče prazni.
Pri okrogli mizi je vsak sedež prvi.
Miza brez gladu — hiša brez miru.
Lepe mize še nisi sit.
Pokrita miza še ni vse.
Pri tuji mizi je vse boljše.
Tuja miza dá dober tek.
Na pekovi mizi je redko pogača.
Pri borni mizi lahko dolgo ješ.
Miza po mošnji, plašč po vremenu.
Prôsi za mizo, ako hočeš vsaj za peč!
Pri mizi se najlažje izdaš.
Kar se pri mizi govori, ni za druge ljudi.
Ni mize brez soli, kot ust brez sline ni.
Kjer so pri mizi trijé, tudi četrti lahko jé.
Kdor pri mizi slabo sedi, mu najboljša jed ne diši.
Kdor k mizi zamudi, dobi kosti.

R e k i.

Iti k božji mizi.
Pri polni mizi biti.
Pod mizo koga spraviti.

1. Rešitev konjička v 9.—10. številci:

Kar svetega je tvoji duši,
ne daj iztrgati nikdar,
naj tudi drugo vse razruši
usode trde ti vihar.

Naj svet prezira, v stran te suva,
vseh klikov ti ne boji mar,
dokler srce ti verno čuva
svetinj netaknjenih oltar.

Zložil Anton Medved.

2. Rešitev skrivalice v 9.—10. številci:

Veliko bogastvo je sreče grobokop.

Krog je s črtami razdeljen v štiri dele.
Bankovci ti kažejo na skupine črk. Vzeti moraš po dve oz. po eno črko. Začneš pri bankovcu za 10 Din, nadaljuj pri bankovcu za 100 Din, potem pri bankovcu za 1000 Din in nazadnje pri dveh bankovcih po 1000 Din in potem v istem redu nadaljuj.

3. Rešitev demanta v 9.—10. številci:

```

          k
          k r t
          b r a n a
    k     k e r s t n i k
    V     e l i k o v e c
    L     d e n o m o r j e
    k r a t k o v i d n o s t
    B     i s t r i c a U n a
    k     o l e d n i k i
    p     š e n i c a
    p     r o s o
    o     t
    t

```

4. Rešitev podobnice v 9.—10. številci:

Doma preživeti si dneve želim,
umreti se tudi doma ne bojim,
v domači 'gomili se spava sladko,
mi bratje, sestrice rahljajo zemljo.

Slika na strani 126 nas spominja 29. junija. Ta dan so sv. Petra križali, sv. Pavla obglavili. Slika nam kaže sv. Petra v ječi; sv. Pavel je prišel k prvaku apostolov po slovo. Smrt je oba apostola zopet združila.

Listnica uredništva.

Tonček R. Za letos prekasno. — J. Z. v K. Kažete gorko čuvstvo, toda od poezije je to še daleč:

V tesni sobici sedim.
Pred mano je odprta knjiga.
Po solncu, cvetkah koprnim,
da bi željo kdo otešil, to mi — niga.
Zakaj jaz torej se učim,
če srečen lahko sem drugače?
Zakaj tu notri koprnim,
ter trgam po klopeh si hlače?

V. K. Pravljičo iz Roža je mladina že čitala. Pesmica o pomladi je pa še zelo šibka. Le eno kítico za primer:

Kar smo pozimi se trudili,
zdaj poplačani bomo bili.
Ptički krasne pesmi žuborijo
v jasno nebo itd. — Tako ne gre!

B. Iv. Opis je prav živahen in kaže na lep talent, ki se bo pa šele razvil. Snov je za mladino preturobna. — **Vanja.** Vse štiri za naše čitateljstvo pretežke. Obžalujemo. Kaj lažjega. — **J. R.** v Š. Cela zbirka pesmic, pa žal, ni ena ni porabna. Preglejte n. pr. le velikonočno, koliko je v nji napak:

Oj bodi mi pozdravljena,
vesela Velka noč
Zveličar naš je iz groba vstal
iz svoje lastne moč. (!)